

**Pwyllgor yr Economi,
Masnach a Materion Gwledig**

**Economy, Trade and
Rural Affairs Committee**

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN
SeneddEconomi@senedd.cymru
senedd.cymru/SeneddEconomi
0300 200 6565

Senedd Cymru

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN
SeneddEconomi@senedd.cymru
[https://senedd.cymru/pwyllgorau/pwyllgor-yr-economi-
masnach-a-materion-gwledig/](https://senedd.cymru/pwyllgorau/pwyllgor-yr-economi-masnach-a-materion-gwledig/)
0300 200 6565

Vaughan Gething AS

Gweinidog yr Economi

20 Rhagfyr 2022

Annwyl Weinidog,

Diolch am ddod i'n sesiwn graffu gyffredinol ar waith y gweinidog ar 7 Rhagfyr 2022.

Roedd rhan sylweddol o'n sesiwn yn canolbwyntio ar bwysau costau byw a'r camau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i liniaru effaith y costau hynny.

Yng ngoleuni'r amgylchiadau economaidd presennol, rydym hefyd wedi cael tystiolaeth dros yr wythnosau diwethaf ynghylch y costau gwneud busnes a'r Warant i Bobl Ifanc. Mae'r gwaith hwn yn adeiladu ar ein hadroddiad ar bwysau costau byw ym mis Gorffennaf 2022, ac a drafodwyd gan y Senedd yn y Cyfarfod Llawn ar 16 Tachwedd 2022.

Mae'r atodiad i'r llythyr hwn yn nodi rhai o'r meysydd allweddol y byddem yn croesawu rhagor o wybodaeth gennych arnynt. Bydd y manylion hyn yn llywio ein gwaith parhaus ar effaith economaidd a gwledig pwysau costau byw.

Bydd copi o'r llythyr hwn hefyd yn cael ei rannu gyda Gweinidog y Gymraeg ac Addysg a'r Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl a Llesiant ar sail ei berthnasedd i'w meysydd cyfrifoldeb.

Cofion cynnes

Paul Davies AS

Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg | We welcome correspondence in Welsh or English.

**Senedd Cymru
Welsh Parliament**

Ardrethi busnes

Wrth roi tystiolaeth i ni ar 7 Rhagfyr 2022, soniodd Consortiwm Manwerthu Cymru (WRC) a Chydffederasiwn Diwydiant Prydain (CBI) Cymru mai ardrethi busnes yw'r prif fater y mae cwmnïau'n eu hwynebu. Roeddem yn croesawu'r eglurder yr oeddech yn gallu ei ddarparu o ran rhyddhad ardrethi busnes, ac yn nodi'r datganiad a wnaeth y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol ar 12 Rhagfyr yn cadarnhau y bydd cymorth ardrethi busnes gwerth £460 miliwn yn cael ei ddarparu dros y ddwy flynedd ariannol nesaf.

Mae llawer o'r sefydliadau busnes a roddodd dystiolaeth i ni wedi ymateb yn gadarnhaol i gyhoeddiad y Gweinidog Cyllid a Llywodraeth Leol. Ond dywedodd rhai ohonynt wrthym hefyd eu bod am weld cymorth ardrethi busnes yn mynd y tu hwnt i'r hyn a gaiff ei gynnig yn Lloegr. Er enghraifft, roedd Ffederasiwn y Busnesau Bach (FSB) Cymru am weld rhyddhad ardrethi o 100% yn cael ei gynnig i fusnesau yn y sectorau manwerthu, hamdden a lletygarwch, ac awgrymodd y gellid targedu cymorth ychwanegol i gwmnïau gwledig i gynorthwyo gyda'r costau ychwanegol y maent yn aml yn eu hwynebu.

Rydym yn croesawu'r arwydd a roddwyd gennych yn ystod ein sesiwn ar 7 Rhagfyr 2022 o'ch parodrwydd i ymgysylltu â'n Pwyllgor mewn sgwrs fwy hirdymor am ddyfodol ardrethi busnes, yn dilyn y Gyllideb Ddrafft. Yn y cyfamser, byddem yn ddiolchgar pe gallech esbonio pa ystyriaeth a roddwyd gennych i fynd ymhellach o ran ardrethi busnes na'r mesurau a gyhoeddwyd ar gyfer Lloegr, yn hytrach nag efelychu'r mesurau hyn.

Cymorth i fusnesau i ddatgarboneiddio

Mae sefydliadau sy'n cynrychioli busnesau wedi codi'r mater bod cymorth gan y llywodraeth yn bwysig er mwyn helpu cwmnïau i ddatgarboneiddio. Argymhellwyd yn ein hadroddiad ym mis Gorffennaf 2022 y dylai Llywodraeth Cymru ystyried cefnogi busnesau i fuddsoddi mewn arbedion effeithlonrwydd a fydd yn eu helpu i leihau costau tanwydd ac ynni a'u hól troed carbon. Roeddem yn falch o glywed gennych, felly, y bydd Llywodraeth Cymru yn lansio cronfa ddatgarboneiddio i fusnesau yn gynnar yn y flwyddyn newydd, yn ogystal â menter ddatgarboneiddio i fusnesau y bydd Banc Datblygu Cymru yn ei lansio.

Er ein bod yn gwerthfawrogi y caiff rhagor o fanylion am y cynllun hwn eu cyhoeddi yn y dyfodol agos, byddem yn ddiolchgar o gael ymateb i'r cwestiynau canlynol:

- Sut y bydd arian Llywodraeth Cymru a Banc Datblygu Cymru yn ategu ei gilydd?
- A fydd cronfa Llywodraeth Cymru'n cynnwys grantiau, benthyciadau neu gymysgedd o'r ddau, a faint o arian fydd ar gael?
- O ystyried y brwdfrydedd a fydd i gyllid o'r fath, yn ôl cyrff sy'n cynrychioli busnesau, sut y bydd Llywodraeth Cymru'n sicrhau bod busnesau sydd â'r angen mwyaf yn elwa o'r cyllid hwn?
- Sut y byddwch yn hyrwyddo'r cyllid hwn er mwyn sicrhau bod cymaint o fusnesau â phosibl yn ymwybodol ohono cyn ei lansio?

Tynnodd cynrychiolwyr busnes sylw at yr effaith a gaiff biliau ynni cynyddol yn benodol, ar ddiwydiannau ynni-ddwys a busnesau bach mewn sectorau fel manwerthu, bwyd a llety. Canfu [arolwg o'r DU gyfan a gynhaliwyd gan yr FSB](#) yn ddiweddar y byddai'n rhaid i 42% o fusnesau llety a bwyd gau, mynd yn llai neu ailstrwythuro os yw'r cymorth sydd ar gael drwy Gynllun Rhyddhad Bil Ynni Llywodraeth y DU yn lleihau ar ôl mis Mawrth 2023.

O ystyried yr heriau y mae'r sectorau hyn yn eu hwynebu, byddem yn ddiolchgar pe baech yn amlinellu sut rydych yn rhagweld y bydd y cymorth a ddarperir gan Lywodraeth Cymru yn eu cynorthwyo, a pha gymorth rydych chi o'r farn fydd ei angen ar y sectorau hyn o fis Ebrill 2023.

Buddsoddiad cyfalaf

Fel y dywedasoch yn eich tystiolaeth i ni, mae'r Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol yn disgwyl i fuddsoddiad busnes cyffredinol ostwng 4% dros y flwyddyn nesaf, gyda darlun anwastad ar draws gwahanol sectorau economaidd. Mae'r dystiolaeth a glywsom ar 7 Rhagfyr 2022 gan sefydliadau sy'n cynrychioli busnesau yn nodi'n glir yr heriau y mae eu haelodau sy'n fusnesau yn eu hwynebu.

Nododd UKHospitality Cymru bod elw busnesau lletygarwch yn cael ei ddyrnu, ac mae hynny wedyn yn golygu nad oes gallu i fuddsoddi. Yn yr un modd, dywedodd CBI Cymru wrthym fod buddsoddiad cyfalaf ar hyn o bryd wedi'i ddal yn ôl gan lawer o'i aelodau, gydag ansicrwydd yn ffactor allweddol sy'n sail i hyn. Datganodd CBI ei ddymuniad i weithio gyda Llywodraeth Cymru ar ddad-beryglu buddsoddiad o'r fath, a deall beth mae'r Llywodraeth yn ystyried yw ei rôl yn y maes hwn.

Yn sgil y dystiolaeth a gafwyd, byddem yn ddiolchgar o gael amlinelliad o'r canlynol:

- yr ysgogiadau polisi y mae Llywodraeth Cymru'n bwriadu eu defnyddio i gefnogi buddsoddiad busnesau yn ystod yr heriau economaidd presennol, er mwyn cefnogi mwy o gynhyrchiant a thwf;

- sut rydych chi'n bwriadu gweithio gyda busnesau i ddad-beryglu buddsoddiad.

Adolygiad Argyfwng o Gyllideb yr Alban

Tynnodd CBI Cymru sylw at y gwaith a wnaed gan [banel arbenigol economaidd](#) fel rhan o [Adolygiad Argyfwng o Gyllideb](#) Llywodraeth yr Alban fel enghraifft o arfer da i'w ddilyn. Gwnaeth yr adolygiad nifer o argymhellion i gefnogi busnesau gyda chostau cynyddol, ac a ddylanwadwyd arnynt drwy ymgysylltu â busnesau unigol, sectorau a sefydliadau sy'n cynrychioli busnesau. Galwodd CBI Cymru ar Lywodraeth Cymru i ystyried y broses a ddilynwyd – a'r argymhellion a wnaed – gan Lywodraeth yr Alban.

I lywio ein gwaith parhaus, byddem yn ddiolchgar o gael amlinelliad o'r canlynol:

- i ba raddau y mae arbenigwyr economaidd annibynnol fel Bwrdd Cynghori'r Gweinidog Economaidd wedi llywio datblygiad polisi Llywodraeth Cymru o ran cefnogi busnesau gyda chostau cynyddol;
- yr ystyriaeth a roddwyd gan Lywodraeth Cymru i ddilyn trywydd tebyg i Lywodraeth Yr Alban.

Costau byw a'r Warant i Bobl Ifanc

Ar [24 Tachwedd 2022](#) cynhaliwyd sesiwn dystiolaeth i ystyried sut mae pwysau costau byw yn effeithio ar weithredu'r [Warant i Bobl Ifanc](#). Er i'r tystion awgrymu bod y Warant yn cael effaith gadarnhaol, a bod y rhaglenni ynddo yn bwysig, cafwyd awgrymiadau ar gyfer gwelliannau. Roedd y rhain yn cynnwys: lefel a dyraniad y cymorth a ddarperir o dan y Warant; cyngor gyrfaoedd a chyfleu'r opsiynau sydd ar gael i bobl ifanc yn effeithiol; darpariaeth iechyd meddwl i gefnogi ymgysylltu mewn cyflogaeth a hyfforddiant; ac ymyrraeth gynnar i atal pobl rhag dod yn NEET.

Nodwn eich bod, yn dilyn ein sesiwn, wedi gwneud Datganiad yn y Cyfarfod Llawn ar y Warant i Bobl Ifanc ar [13 Rhagfyr 2022](#).

Nid yw cymorth yn cyd-fynd â chostau byw

Clywsom bryderon y gallai rhai pobl ifanc fod yn gadael rhaglenni galwedigaethol ac yn mynd i waith sgiliau isel er mwyn eu galluogi i ddiwallu eu hanghenion sylfaenol.

Dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru, oni bai ein bod yn gwneud rhywbeth i gefnogi pobl ifanc, maen nhw'n mynd i ddewis swyddi rhan-amser heb fawr o hyfforddiant ac ychydig o ragolygon, ac nad yw'r lwfans hyfforddi sydd ar gael o dan rhaglenni fel Twf Swyddi Cymru yn caniatáu iddyn nhw weithredu'n llawn.

Yn ystod ein trafodaethau, fe ddywedasoch wrthym efallai y bydd angen symud y patrymau cymorth sydd ar gael, ac y bydd mwy o fanylion ar gael yn yr adroddiad blynyddol ar y Warant i Bobl Ifanc a ddisgwylir ym mis Ionawr 2023. Dywedasoch hefyd y bydd angen edrych ar y data hwnnw ac yna ystyried yr hyn fydd angen ei wneud.

Yng ngoleuni'r dystiolaeth a gasglwyd gennym, ac i lywio ein gwaith yn y maes hwn yn y dyfodol, byddem yn ddiolchgar pe gallech ddarparu amlinelliad o'r canlynol:

- unrhyw newidiadau y mae Llywodraeth Cymru yn rhagweld y bydd angen eu gwneud i sicrhau bod rhaglenni o dan y Warant i Bobl Ifanc fel Twf Swyddi Cymru+ yn opsiwn ymarferol i'r rhai sydd ar gyrion tlodi;
- eich asesiad o ddigonolrwydd y cymorth hyfforddiant, ac effaith bosibl hynny ar gymryd rhan mewn cynlluniau cyflogadwyedd a hyfforddiant.

Cyfeirio cymorth i'r lle mae ei angen

Dywedwyd wrthym fod effaith costau byw yn cael effaith anghyfartal mewn gwahanol ranbarthau daearyddol. Dywedodd Dr Barry Walters (Coleg Sir Benfro a'r Grŵp Strategol Dysgu Seiliedig ar Waith) wrthym y gall costau trafndiaeth cynyddol gael effaith gwanychol i rai dysgwyr. Esboniodd John Graystone (Sefydliad Dysgu a Gwaith) y gall diboblogi mewn ardaloedd gwledig effeithio ar y farchnad swyddi.

Awgrymodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru hefyd y dylai Llywodraeth Cymru fyfyrion ac edrych ddegraddau mynegeion amddifadedd cymdeithasol a sicrhau bod unrhyw gymorth ychwanegol i'r dysgwyr mwyaf bregus yn mynd i'r lle iawn ac i'r bobl iawn.

Yn ystod ein trafodaethau fe ddywedasoch wrthym fod Llywodraeth Cymru, yn ystod blwyddyn gyntaf y Warant i Bobl Ifanc, wedi bod yn casglu adborth ac yn gweithio i sicrhau bod y Warant yn llwyddiannus ar gyfer gwahanol garfannau o bobl, a bod newidiadau i'r Warant yn cael eu gwneud fel rhan o broses ailadroddol. Yn eich datganiad ar 13 Rhagfyr 2022, fe ddywedasoch hefyd fod Llywodraeth Cymru yn edrych ar gydweithio pellach i gynyddu'r pecyn o gefnogaeth i'r rhai sy'n wynebu anfanteision cymhleth, a bod y sgwrs genedlaethol gyda phobl ifanc wedi bod wrth wraidd y gwaith o ddatblygu eich gallu i ddeall yn well y materion y mae pobl ifanc yn eu hwynebu.

Yng ngoleuni'r dystiolaeth a gasglwyd gennym, ac i lywio ein gwaith yn y maes polisi hwn yn y dyfodol, byddem yn ddiolchgar pe gallech ddarparu amlinelliad o'r canlynol:

- sut rydych chi'n sicrhau bod y Warant i Bobl Ifanc yn mynd i'r afael â gwahanol anghenion pobl ifanc yng Nghymru, gan gynnwys y rhai sy'n

deillioi o wahaniaethau rhanbarthol neu ar gyfer y rhai sydd ag anfanteision cymhleth;

- pa newidiadau, os o gwbl, rydych chi'n eu hystyried i sicrhau bod cefnogaeth yn cyrraedd y rhai sydd ei angen fwyaf, a phryd y byddai'r newidiadau hynny'n cael eu gweithredu.

Darpariaeth iechyd meddwl i gefnogi ymgysylltiad mewn cyflogaeth a hyfforddiant

Rydyn ni wedi clywed bod costau byw yn cael effaith ar iechyd meddwl pobl ifanc. Fel y gwnaethoch ei nodi yn eich datganiad ar **13 Rhagfyr**, mae ôl-ffeithiau'r pandemig yn dal i ddod i'r amlwg. Dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru bod darparwyr yn darparu mwy a mwy, yn enwedig o ran iechyd meddwl ... ar eu cost eu hunain. Fel Gweinidog, fe ddywedasoch wrthym fod dealltwriaeth gliriach bellach o'r natur amddiffynnol ar gyfer iechyd meddwl o ran ymgysylltu'n llwyddiannus mewn addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant, a'ch bod wedi cael sgysiau uniongyrchol â'r Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl ynglŷn â chysylltu eich gwaith.

Byddem yn ddiolchgar pe gallech egluro:

- canlyniadau eich sgysiau â'r Dirprwy Weinidog Iechyd Meddwl yn hyn o beth;
- sut rydych yn bwriadu gweithredu newid diriaethol ar gyfer pobl ifanc sydd angen cymorth iechyd meddwl neu gymorth llesiant i gynnal eu cyflogaeth neu hyfforddiant.

Ymyrraeth gynnar, a chyfeirio pobl ifanc at raglenni

Dyweodd **eich papur tystiolaeth** i ni cyn ein sesiwn ar y 7 Rhagfyr:

Lle unwaith yr oedd ystod ddryslud o opsiynau, cyfleoedd, a systemau cynghori ar gael i bobl ifanc, mae gwasanaeth Cymru'n Gweithio bellach yn darparu llwybr unigol, syml i gefnogaeth ynghyd â chyngor gyrfaoedd annibynnol proffesiynol.

Fodd bynnag, dywedodd Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru wrthym fod angen i ni edrych ar Cymru'n Gweithio, gan nad ydynt yn gweld y niferoedd a bod tueddiad i weld eu dysgwyr eu hunain yn cael eu recriwtio o hyd. Dywedodd y Sefydliad Dysgu a Gwaith ei bod yn bwysig iawn sicrhau bod y rhwydwaith ehangach o sefydliadau sy'n cefnogi pobl ifanc yn wirioneddol ymwybodol o'r hyn sydd ar gael trwy Cymru'n Gweithio a'r warant i bobl ifanc, a bod y sefydliadau hynny'n chwarae eu rhan wrth gyfeirio cyngor a mentora i symud y bobl ifanc hynny i'r cyfeiriadau y maent am fynd.

Pwysleisiodd Dr Barry Walters bwysigrwydd targedu dysgwyr mewn addysg cyn 16 cyn iddynt ddod yn NEET a dod yn fyw anodd fyth i'w cyrraedd.

Yn ystod ein sesiwn ar 7 Rhagfyr, fe ddywedasoch fod Llywodraeth Cymru wastad yn chwilio am ffyrdd o wella'r berthynas rhwng ysgolion, y gwasanaeth gyrfaedd, a phobl ifanc, a'r opsiynau sydd ar gael. Fe ddywedasoch hefyd mai gorau po gyntaf y gallwn ymyrryd. Felly, mae gwaith mewn ysgolion cyn i bobl gyrraedd 16 oed yn bwysig iawn er mwyn canfod y bobl sydd â siawns gwirioneddol o beidio â bod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant yn y pen draw.

Byddem yn ddiolchgar pe gallech amlinellu'r canlynol:

- sut rydych yn gwerthuso perfformiad y gwasanaeth Cymru'n Gweithio, gan gynnwys pa adborth rydych chi wedi ei glywed am ba mor effeithiol yw o ran cyfeirio pobl ifanc at yr ystod lawn o raglenni sydd ar gael fel rhan o'r Warrant i Bobl Ifanc;
- eich asesiad o ba mor effeithiol y mae ysgolion, darparwyr cyngor gyrfaedd a darparwyr addysg bellach a hyfforddiant yn gweithio gyda'i gilydd i helpu dysgwyr i ddeall yr ystod lawn o opsiynau ar ôl addysg orfodol, ac a oes unrhyw feysydd yn y berthynas hon y gellid eu gwella;
- mwy o fanylion am y camau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i adeiladu ymyrraeth gynnar i'r Warrant i Bobl Ifanc.

